

Snem Slovenskej republiky 1941

I. volebné obdobie.

5. zasadanie.

Tesnopisecká zpráva

o 70. zasadnutí Snemu Slovenskej republiky
v Bratislave v stredu 24. septembra 1941.

Obsah:

	Strana:
Oznámenia predsedníctva:	
Otvorenie zasadnutia	3
Ospravedlnenie neprítomnosti	3
Rozdaná tlač	3
Vyhlasenie predsedníctva o budúcom zasadnutí	17
Zaključenie zasadnutia	17

Program:

1. Zpráva sociálneho a zdravotného, národohospodárskeho a rozpočtového výboru o vládnom návrhu zákona o prídavkoch na deti robotníkov	3
Reč zpravodajcu Moru	3
Reč zpravodajcu Turčeka	6
Reč zpravodajcu Dr. Florka	7
Prikročenie k rozprave	9
Reč poslanca Šaláta	9
Koniec rozpravy	12
Zpravodajcovia sa zriekli záverečného slova	12
Prvé hlasovanie o návrhu	12
Prijatie návrhu prvým hlasovaním	12
Druhé hlasovanie o návrhu	12
Prijatie návrhu druhým hlasovaním	13
2. Zpráva ústavnoprávneho a sociálneho a zdravotného výboru o návrhu poslanca Dr. Martina Sokola a spoločníkov na vydanie zákona o vyplácaní mzdy alebo platu ľahkomyseľných osôb	13
Reč zpravodajcu Dr. Tvrdého	13

Reč zpravodajcu Šaláta	13
Rozprava odpadá	15
Prvé hlasovanie o návrhu	16
Prijatie návrhu prvým hlasovaním	16
Druhé hlasovanie o návrhu	16
Prijatie návrhu druhým hlasovaním	16
3. Zpráva ústavnoprávneho výboru o vládnom návrhu zákona o Roz- hodcom súde úrazového zaopatrenia železničných zamestnancov a o senáte Hlavného poisťovacieho súdu pre úrazové zaopatrenie týchto zamestnancov	16
Reč zpravodajcu Dr. Orlického	16
Rozprava odpadá	17
Prvé hlasovanie o návrhu	17
Prijatie návrhu prvým hlasovaním	17
Druhé hlasovanie o návrhu	17
Prijatie návrhu druhým hlasovaním	17

Zasadnutie otvorené o 10. hod. 36. min.

Prítomní:

Predseda Dr. Sokol

Podpredsedovia: Dr. Mederly, Dr. Opluštil

Zapisovatelia: Šrobár, Husárek

34 poslancov podľa listiny o prítomnosti.

Z Kancelárie Snemu: I. tajomník Snemu Dr. Foltín a II. tajomník Snemu Dr.

Čelko.

Predseda Dr. Sokol (*cengá*):

Otváram 70. zasadnutie Snemu Slovenskej republiky a zisťujem, že Snem je schopný sa usnašať.

Ospravedlnenie neprítomnosti.

Svoju neprítomnosť ospravedlnili páni poslanci Ján Liška, Vincent Boleček, Dr. Ernest Rosival, Koloman Horniš, Rudolf Čavojský, Ján Hollý, Dr. Anton Huďec a Ing. Franz Karmasin.

Rozdaná tlač.

Na dnešnom zasadnutí sa rozdala táto tlač:

Tesnopisecká zpráva o 69. zasadnutí Snemu Slovenskej republiky.

Zpráva sociálneho a zdravotného, národohospodárskeho a rozpočtového výboru o vládnom návrhu zákona o prídavkoch na deti robotníkov.

Zpráva ústavnoprávneho a sociálneho a zdravotného výboru o návrhu poslanca Dr. Martina Sokola a spoločníkov na vydanie zákona o vyplácaní mzdy alebo platu ľahkomyselných osôb.

Zpráva ústavnoprávneho výboru o vládnom návrhu zákona o Rozhodcom súde úrazového zaopatrenia železničných zamestnancov a o senáte Hlavného poisťovacieho súdu pre úrazové zaopatrenie týchto zamestnancov.

Predseda Dr. Sokol (*cengá*):

Začneme rokovať o 1. bode programu, ktorým je:

1. Zpráva sociálneho a zdravotného, národohospodárskeho a rozpočtového výboru o vládnom návrhu zákona o prídavkoch na deti robotníkov.

Zpravodajcom za výbor sociálny a zdravotný je pán poslanec Ján Mora, za

výbor národohospodársky pán poslanec Teodor Turček a za výbor rozpočtový pán poslanec Dr. Pavol Florek.

Dávam slovo zpravodajcovi za výbor sociálny a zdravotný pánu poslancovi **Morovi**.

Zpravodajca Mora:

Slávny Snem!

Na úsvite nového štátoprávneho života Slovenska, tu v tejto historickej sieni z úst terajšieho nášho prezidenta a Vodcu Dr. Jozefa Tisu odznely dňa 21. februára 1939 slová:

„Malý slovenský národ viac, ako ktorý iný, potrebuje zdravé, silné, hospodársky zaistené a patrične rozvetvené rodiny, aby ich súhrn dával v jadre existenčne silný a duchom mocný celok, ktorý čestne obstojí v ťažkých skúškach života. Prvou starosťou bude preto umožniť zakladanie rodiny a zabezpečiť hmotné predpoklady jej jestvovania. U zamestnanectva každého druhu a najmä u robotníctva treba preto prikročiť k uzákoneniu takzvanej rodinnej mzdy, poľažne rodinných plátov, aby mladému mužovi bolo umožnené uzavrieť manželstvo a aby v ňom vhodnou úpravou príplátkov na deti, stupňovane podľa ich počtu, bola zabezpečená výživa rodiny a výchova detí.“

Tento program našiel svoj výraz i v našej Ústave, ktorej 87. paragraf, ods. 3 hovorí: „Výška mzdy má byť primeraná pracovnému výkonu so zreteľom na rodinné pomery.“

Ešte podrobnejšie tento program formuloval predseda vlády Dr. Vojtech Tuka vo svojej reči, prednesenej na zasadnutí Snemu dňa 30. novembra 1939 takto:

„Tu je napríklad otázka rodinných miezd. Je žiadúce, aby ten otec rodiny, ktorý má 2, 3, 4 detí, dostal väčšiu mzdu

na tom základe, že živi toľko detí, ako ten slobodný, ktorý podobných starostí nemá. Ale v záujme podnikateľa, v záujme podniku a koniec-koncov v záujme národného hospodárstva nie je to, aby pri tom stroji stál ten, ktorý má viac detí, ale aby stál tam taký robotník, ktorý je tam na mieste, ktorý sa veci najlepšie rozumie. A tak sa srazia vlastne dva veľké záujmy. Ako to mienime riešiť? Dal som vypočítať, že zo 100 dospelých robotníkov, koľko je ženatých, poťazne koľko majú detí. Zistili sme, že zo 100 dospelých robotníkov ženatých je 63. A to sme tiež zistili, že na každých 100 robotníkov pripadá 154 detí. Mám pred očami — hovoril pán predseda vlády Dr. Tuka — ideál, ten ideál, keby sa uskutočnil, prakticky by asi takto vyzeral: V sobotu, keď majú sa vyplatiť mzdy, direktor fabriky vezme do ruky ceruzku a vyráta, že má toľko a toľko robotníkov. K tomu vezme do úvahy to, že na Slovensku medzi 100 robotníkmi je priemerne 63 ženatých a na každých 100 robotníkov pripadne priemerne 154 detí. Teraz zisťuje, aký je skutočný stav medzi robotníkmi jeho vlastnej fabriky, totiž koľko je medzi nimi ženatých a koľko majú detí. Keď to vyráta, vezme mzdovú listinu a každému robotníkovi pridá, čo mu patrí. Keď má ženu, dá mu prídavok na ženu a keď má deti, i patričný prídavok na deti. Niektorý direktor zbadá, že on má mnoho slobodných robotníkov a má takých robotníkov, ktorí majú málo detí, takže z celoštátnej vyrátanej kvóty ešte mu ostáva toľko a toľko. Toto dá do vyrovnávacieho fondu štátneho. Druhý továrnik naproti tomu zisťuje, že u neho je mnoho ženatých a mnoho takých robotníkov, ktorí majú viac detí ako je priemer. Aby teda mohol zaplatiť každému jednému podľa toho, či je ženatý a podľa toho, koľko má detí, musel by toľko a toľko doplatiť. Na toto je vyrovnávací fond."

Dnes pristupujeme k čiastočnému konkretizovaniu tohto programu. Naša sociálna politika robí nepopierateľný krok napred. Isté je, že ho nebudeme nikdy futovať, ani sa zaň hanbiť. Staváme sa do radu tých, ktorí mali odvahu stiahnuť dôsledky z poznania, že rodina je zriedlom, z ktorého vyviera národ a štát. Dávame všetkým rodinám bez rozdielu vo forme rôznych

zákonov oporu mravnú a robotníckym rodinám i oporu hmotnú. Aj keď prídavok na deti robotníkov nie je rodinnou mzdou, vo vlastnom slova smysle, nepochybne je pevným základom k jej vybudovaniu a veľkým sociálnym činom. Zákon o prídavkoch na deti robotníkov bude mať v živote nášho robotníctva práve taký epochálny význam, ako má napríklad zákon o nároku na platenú dovolenku alebo zákon o starobnom a invalidnom poistení. Dovoľte mi, aby som ho v mene robotníctva srdečne pozdravil.

Myšlienka rodinných miezd nie je nová. Jej stopy nachádzame i v encyklike *Rerum novarum*, vydanej pápežom Levom XIII. pred 50 rokmi. Celkom jasne o potrebe rodinných miezd hovoril pápež Pius XI. v encyklike *Quadragesimo anno*, vydanej roku 1931. Pápežské okružné listy nemajú len teoretický význam. Pred vyjdením encykliky *Quadragesimo anno* v žiadnom štáte rodinné mzdy pre robotníkov zákonom zavedené neboli. Teraz, po 10 rokoch, sú v platnosti v niekoľkých zámořských a siedmich európskych krajinách. Naše robotníctvo po rodinných mzdách volalo už i za bývalej republiky. Táto jeho požiadavka narazila na hluché uši.

Je to Slovenská republika, ktorá túto vážnu požiadavku robotníctva v určitej miere splňuje. Robotníctvo bude za to svojej vlasti vďačné a nezabudne, čím je jej povinné. (*Poslanec Šalát: Tak je!*)

Požiadavka rodinných miezd a plátov odôvodnená je i tam, kde sú mzdy a platy v znesiteľnom pomere k cenám životných potrieb. Kto viac hrdiel musí sýtiť, ten potrebuje nesporne viac zarobiť, ako ten, kto zo svojej práce živí len sám seba. Priamo naliehavou sa stáva táto požiadavka tam, kde ten znesiteľný pomer bol narušený, ako je tomu už dávno u nás. Keď pohľad na neoperené vtáča, otvárajúce hladný zobáčik, núti človeka k súcitu, ak má človek na pravom mieste srdce i rozum k činu ho musí nútiť bieda nevinných detí. Deti majú byť požehnaním rodičov, prečo v rodinách, kde je ich viac, tak často ich pokladajú za príťaž? Krásne to vyjadril v krátkej básni slovinský básnik Tone Šeliškar, ktorú sa Vám nerozpakujem tu začítovať v doslovnom preklade:

Sedmero detí.

Rozlomily sa chalupy a ja som sa pozeral
na krásne i strašné hodiny:
Keď sa narodil prvý syn
šla jeho matka do rozkvitnutého sadu
svojmu dieťaťu spievať ukolembavku.

Keď sa mu brat narodil,
otec pil od radosti
a tvár svojej ženy pohladil.

Keď tretí syn na kolíske zaplakal,
kdesi sa vzal malý červíček
a v materskom srdci zahľodal.

Keď sa to už stalo po štvrté,
svesil otec smutne ruky
krvavými mozolmi pokryté.

Keď siedmy prišiel na svet,
bol prekliaty otcom opilcom.

Divam sa a čakám, nemôžem však
sedmero detí porátať:
Nad biednymi a sohnutými visí hlad,
pred očami zýva čierna priepasť,
pred bláznivými vedie pustá cesta
do smutného života.

Smutne na kríž Spasiteľa som pozrel:
Ó, Kriste, kedy príde ten veľký deň,
keď matka po každom pôrode pôjde do
[kvitnúceho sadu
svojmu dieťaťu radostne spievať ukolembavku?

Bohužiaľ, takto je to nielen v Slovin-
sku, ale i na Slovensku. Príčiny sú takmer
výlučne hmotné. I keď si od tohto zákona
nesľubujeme nejaký okázalý vzrast popu-
lácie v rodinách robotníkov, istí sme, že
značne zmierni biedu hlavne mnohočlen-
ných rodín a to stačí, aby každý rozumný
a nezaujatý človek sklonil sa pred ním
s úctou.

Pôvodný návrh zákona na zavedenie
rodinných miezd u nás podal poslanec Ru-
dolf Cavojský so spoločníkmi. Tento bol
sociálnym a zdravotným výborom Snemu
prerokovaný a nie je vinou Snemu, že sa
do pléna nedostal. Neskoršie, v júli t. r.,
vláda podala návrh zákona o prídavkoch
na deti robotníkov. Sociálny a zdravotný
výbor spolu s národohospodárskym a roz-
počtovým výborom ho vrátili, keďže mie-
sto rodinných miezd chcela vlastne zaviesť
rodinné poistenie, na ktoré okrem zamest-
návatelov mal prispievať štát i robotníci.
Nový prepracovaný vládny návrh o prí-
davkoch na deti robotníkov dostal Snem
17. septembra t. r. a dňa 19. septembra
ho sociálny a zdravotný výbor na spoloč-
nom zasadnutí s výborom národohospodár-
skym a rozpočtovým prerokoval. Okrem

rôznych štylistických opráv boli prevede-
né len tieto dve zlepšenia:

I podľa nového opraveného vládneho
návrhu zákona mali robotníci na príplatky
prispievať $\frac{1}{2}\%$ zo svojich miezd. Sociálny
a zdravotný výbor s tým nemohol zo zá-
sadných dôvodov súhlasiť a je vďačný
členom národohospodárskeho a rozpočto-
vého výboru, že pristúpili na jeho stanovis-
ko. Robotníci teda nebudú prispievať na
úhradu prídavkov zo svojho ničím.

Okrem toho doplnený bol vládny návrh
zákona ustanovením, podľa ktorého z pre-
bytkov Fondu budú sa môcť poskytovať
jednorázové výpomoci viacčlenným robot-
níckym rodinám, nachádzajúcim sa v mi-
moriadnej núdzi.

Konštrukcia zákona je nasledovná:

Nárok na príplatok na deti budú mať
všetci tí, čo podliehajú povinnému nemo-
censkému poisteniu podľa zákona č.
221/1924, alebo podľa zákona č. 242/1922
Sb. z. a n., teda robotníci a baníci. Nárok
sa vzťahuje na vlastné, nevlastné a osvoje-
né deti ako i na chovancov do dovŕšenia
14. roku; ak je dieťa učňom, tak do do-
vŕšenia 16., poťažne 17. roku; ak dieťa
študuje, tak do 18., poťažne do 24. roku.
Rozhodujúcim predpokladom nároku je,
aby robotník v predchádzajúcom roku bol
k povinnému nemocenskému poisteniu pri-
hlásený aspoň 60 dní. Ročný príplatok na
každé dieťa činí pri 60 až 90 príspevko-
vých dňoch povinného nemocenského po-
istenia 120 Ks, pri 91 až 180 dňoch 240 Ks,
pri 181 až 270 dňoch 360 Ks a pri 271 a
viac príspevkových dňoch 480 Ks. Prípla-
tok bude vyplácaný dva razy v roku na
jeseň a na jar a poukazovať ho bude ro-
botníkom priamo Robotnícka sociálna po-
istovňa. Podrobnosti stanoví vládne naria-
denie, ktoré — dúfame — nedá na seba
dlho čakať. Prvá výplata prídavkov na
deti má byť prevedená ešte v októbri ale-
bo novembri tohto roku.

Keďže výplata prídavkov je dekurzív-
na, nebude od veci uviesť číslce z roku
1940, na podklade ktorých je návrh zá-
kona vybudovaný. Podľa zákonov č. 242/
1922 a č. 221/1924 Sb. z. a n. k povinnému
nemocenskému poisteniu v minulom roku
bolo prihlásených okružle 500 tisíc osôb.
Z toho bolo mužov 340.000 a žien 160.000.
Z toho počtu ženatých robotníkov bolo
190.000, deti do 14. roku veku malo však

len 145.000. Z celkového počtu 160.000 žien vydatých robotníčok bolo 63.000, z nich deti do 14. roku malo len 23.000. Na ženatých robotníkov a vydaté robotníčky vychádzajú priemerne teda dve deti do 14. roku. Keď uvážime, že priemerne získaný počet dní v nemocenskom poistení činil minulého roku u mužov 156 a u žien 165 dní, priemerne na jedno dieťa a na jeden rok pripadne v smysle tohto zákona 350 Ks prídavku. Prepočítané na mzdy všetkých robotníkov, robí to zvýšenie o 60%, prepočítané však len na mzdy tých ženatých a vydatých, čo majú deti do 14. roku, prídavok na deti značí zvýšenie ich miezd o 18%. Úhrnný ročný náklad na prídavky na deti bude asi 98.000.000. Polovicu z tohto hradí štát, čo treba zvlášť vyzdvihnúť a oceniť. Tento dar štátu je však pri najmenšom práve tak darom pre zamestnávateľov, ako pre robotníkov. Suma 98.000.000 Ks je zaiste úctyhodná. Aby bolo zrejmé, aký neblahý vplyv má drahota, uvediem nejaké iné číslo. V roku 1939 pracovné baganče robotníka u nás stály 29 Ks, teraz stoja 250 Ks. Keď rátame, že do roka robotník potrebuje dvoje bagančov a keď rátame, že poistencov bolo 500.000 rozdiel medzi tým, čo robotníci zaplatili na bagančoch v roku 1939 a tohto roku je dohromady 123.000.000 Ks.

Dobрым vedľajším účinkom tohto zákona by bolo, keby umožnil manželkám robotníkov-matkám, ktoré sa tiež nachádzajú v pracovnom pomere, aby mohli z neho vystúpiť a venovať sa svojim deťom, lebo je nepodvratiteľným faktom, že ruky matiek sú oveľa viac potrebné ich deťom, ako výrobe.

Medzi robotníctvom pomerne nie je viac ľudí náchylných k pijatyke, ako medzi inými vrstvami. Avšak i týmto musí byť dôrazne pripomenuté, že prídavky podľa tohto zákona sú prídavky nie na krčmárov a liehovarníkov, ale na deti.

V mene sociálneho a zdravotného výboru odporúčam slávnemu Snemu, aby návrh zákona o prídavkoch na deti robotníkov prijal. *(Potlesk.)*

Predseda Dr. Sokol *(cengá):*

Dávam slovo zpravodajcovi za výbor národohospodársky pánu poslancovi Turčekovi.

Zpravodajca Turček:

Slávny Snem!

Osnova zákona uskutočňuje sociálny program už prvej vlády autonómneho Slovenska ako aj uvádza v život riešenie sociálnych otázok Ústavy, podľa ktorej: „Výška mzdy má byť primeraná pracovnému výkonu so zreteľom na rodinné pomery.“

Podľa dôvodovej zprávy hlavné zásady osnovy sú tieto:

1. systém prídavkov na deti bude vybudovaný na princípe verejnoprávneho poistenia;

2. prídavky na deti sa predbežne zavedú u robotníkov, ktorých zárobky sú vo veľkej väčšine hodne nižšie než zárobky úradníctva;

3. osnova navrhuje zavedenie prídavkov na deti všetkých tých robotníkov, ktorí sú zamestnaní.

Problém zavedenia prídavkov pre nezamestnaných robotníkov má sa riešiť iným spôsobom.

Tieto zásady pri spoločných rokovaniach výborov viedly i výbor národohospodársky. Za podklad rokovania vzaly výbory predloženú vládnu osnovu, na ktorej sa vo väčšine previedly len štýlarne zmeny.

Najpodstatnejšia zmena je prevedená v § 5, ods. 2.

Výbory po dlhšom uvážení považovali za neúnosné, aby do Fondu rodinných prídavkov prispievali i zamestnanci a preto jednotne sa usniesly, aby zamestnanci príspevky do Fondu neodvádzali. K tomuto usneseniu ich viedla tá skutočnosť, že podľa § 6, ods. 1 mali zamestnanci prispievať 1/2% zo stredného denného zárobku. Po dôkladnom zistení prišlo sa k tomu, že Fond vystačí s príspevkami zamestnávateľov podľa § 6, ods. 1 ako aj štátnym príspevkom podľa § 7. Ďalej pri rozhodovaní bola vzatá v úvahu i tá okolnosť, že značná časť robotníkov, ktorá by bola podľa osnovy povinná prispievať do Fondu, nezúčastní sa výhod zákona o prídavkoch na deti robotníkov, čo by bolo u tejto časti robotníctva vyvolalo značnú nespokojnosť.

V paragrafe 13, podľa ktorého mali zamestnávateľia s účinnosťou od 1. júla 1941 prispievať do Fondu, sa táto povinnosť presunula na 1. september 1941. S hospodárskeho hľadiska by bolo bývalo veľmi neúnosné so spätnou účinnosťou vyrubo-

vať príspevky, lebo v niektorých odboroch podnikania — najmä v poľnohospodárstve — by to bolo znamenalo veľké zafaženie. Príspevky do Fondu podľa osnovy platia zamestnávateľia súčasne s ostatnými príspevkami na sociálne poistenie, ktoré vyrubujú okresné sociálne poisťovne mesačne o jeden mesiac pozadu, teda povinnosť septembrová bude prvý raz vyrubená až v októbri, takže zamestnávateľov podstatne nezaťaží, keď sa im len jednomesačná povinnosť predpíše.

Na návrh sociálneho a zdravotného výboru prijalo sa vsunutie ešte jedného paragrafu, a to, že Fond zo svojich voľných prostriedkov bude môcť v zreteľa hodných prípadoch poskytovať robotníkom mimoriadnu výpomoc. Prijatím tohto želania predstaviteľov našej robotníckej pospolitosti vedomé si boli výbory, že to bude znamenať určité zafaženie Fondu do budúcnosti, ale i týmto jednotným usnesením sa dokázalo, že naša národná pospolitosť rieši otázky v prospech sociálne slabších a dokazuje jednoliatosť národa. Treba k tomu ešte poznamenať, že Fond túto mimoriadnu výpomoc bude môcť plniť len zo svojich prebytkov bez toho, žeby sa príspevkové povinnosti či už zamestnávateľov alebo štátu musely zvyšovať.

Národohospodársky výbor, ktorý v debate so sociálnym a zdravotným a rozpočtovým výborom živú účasť vzal, mal v prvom rade na zreteli uspokojiť pospolitosť robotníkov, aby zas na druhej strane od nej dostal väčšiu oddanosť nielen oproti zamestnávateľom, ale i voči celej národnej pospolitosti tvorením viac hospodárskych statkov pre zvýšenie všeobecného národného blahobytu.

Národohospodársky výbor z týchto dôvodov odporúča slávnemu Snemu prijať osnovu zákona tak, ako ju výbory predložili. *(Potlesk).*

Predseda Dr. Sokol (cengá):

Dávam slovo zpravodajcovi za výbor rozpočtový pánu poslancovi **Dr. Florekovi.**

Zpravodajca Dr. Florek:

Slávny Snem!

Duch našej Ústavy a základné zásady nášho štátneho života vyžadujú, aby sa medzi prvými vyriešila otázka sociálneho usporiadania slovenského štátu a v rámci tejto, aby sa súrne riešilo sociálne postave-

nie vrstvy robotníckej so zvláštnym zreteľom na zabezpečenie výživy početných robotníckych rodín. Preto predpísala naša Ústava medziinými, aby výška mzdy bola primeraná pracovnému výkonu so zreteľom na rodinné pomery a zakázala vykorisťovanie sociálne slabých občanov. Sociálna spravodlivosť má sa u nás prísluňovať každému v smysle zásad kresťanskej ideológie, ktorá na prvé miesto kladie starostlivosť o kresťanskú rodinu, výživu a výchovu mládeže.

Tejto smernici našej štátnej politiky primerane usiluje sa vedenie nášho štátu vyriešiť otázku rodinných miezd. Naše zákonodarstvo plní v tomto smere svoju úlohu tým, že postupne dáva slovenskému životu normy, ktorých komplex bude tvoriť vyhovujúce riešenie otázky robotníckej a v širšom slova smysle aj otázky sociálnej.

Slovenský Snem odhlasoval práve zákon o verejnom poručenstve, ktorým vzal do ochrany opustené, na cudziu starostlivosť odkázané slovenské deti. Pripraveným zákonom o prídavkoch na deti robotníkov pomáha hmotne státisícom slovenských robotníckych detí, aby tak zlepšil predpoklady ich výživy a výchovy, a tým pozdvihol životnú úroveň robotníckej vrstvy, tvoriacej jeden z pilierov existencie národa.

S tohto zorného uhla privítal aj rozpočtový výbor vládny návrh zákona o prídavkoch na deti robotníkov a jeho zameranie plne schvaľuje. Činí tak, ako strážca rovnováhy štátnych financií, lebo si je vedomý toho, že i za ťažkých vojnových hospodárskych pomerov štát musí nájsť potrebné prostriedky, keď ide o zaistenie skromnej, ale vyhovujúcej výživy detí, žijúcich v najslabších sociálnych pomeroch.

Rozpočtový výbor je presvedčený, že keď štát dokazuje na poli sociálnom takýmito činmi toľko porozumenia, bude to napomenutím pre občianstvo, aby pomáhalo tiež činmi budovať spravodlivý sociálny poriadok nášho štátu a aby tí, ktorých sa táto starostlivosť ujíma, dokázali sa byť toho hodnými svedomitou a poctivou prácou a oddanosťou k svojmu štátu.

Rozpočtový výbor pri tejto osnove zaujímal, pravda, v prvom rade otázka, aké bremeno uloží zákon štátu a ako sa nájde úhrada tohto nákladu. Poskytnutie prídavkov na deti robotníkov vyžiada si asi 107 miliónov korún, počítajúc do toho

aj zabezpečenie finančnej rezervy (rezervný fond) a administratívno-technické výdavky. Z tohto nákladu poskytnú sa robotníkom prídavky asi na 260.000 detí. Polovicu tohto nákladu uhradí zamestnávateľia vo forme príspevkov a polovicu uhradí štát. Pokiaľ ide o úhradu časti pripadajúcej na štát, rozpočtový výbor vzal na vedomie vyhlásenie ministra financií, povedané pri rokovaní o tejto osnove, že ako úhrada výdavkov na tieto robotnícke prídavky, tak aj iné naliehavé nároky na štátnu pokladnicu vyžadujú určité úhradové opatrenia, ktoré sú už v prúde v konkrétnej forme, a na patričných osnovách sa pracuje. Do podrobného rozoberania týchto opatrení z dôvodov finančno-politických sa nepúšťam. Rozpočtový výbor bude tejto otázke venovať patričnú pozornosť aj pri rokovaní o štátnom rozpočte na rok 1942.

Pri posudzovaní skutočností, že úhradou polovice nákladu zťažujú sa zamestnávateľia, rozpočtový výbor zdôrazňuje, že i keď sa prevzatie tejto povinnosti zamestnávateľmi stalo nevyhnutným, nepripustilo sa, aby sa povinnosť platenia príspevkov v terajších mimoriadne ťažkých hospodárskych pomeroch uložila so spätnou platnosťou, ale len od 1. septembra 1941.

Vládny návrh ukladal príspevkovú povinnosť aj zamestnancom, i keď v skromnej výške $\frac{1}{2}$ percentnej. Mienky všetkých troch výborov sa shodly na tom, aby zamestnanci neprispievali ničím. Prídavok na dieťa robotníka má byť skutočne výpomocou v dnešných ťažkých hospodárskych pomeroch a uložením povinnosti zamestnancom prispievať hoci i v miere pomerne malej, aby sa účinnosť tohto pomocného kroku zbytočne zmenšovala. Toto hľadisko podopiera aj mienka povolaných kruhov, že fond bude stačiť vyhovieť svojmu účelu aj bez príspevkov zamestnancov. Toľkoto o náklade a úhrade.

K jednotlivým ustanoveniam pripraveneho zákona má rozpočtový výbor tieto poznámky:

Pokiaľ ide o výšku a spôsob priznávania prídavku, poznamenať treba, že terajšia osnova priznáva prídavok v konkrétnej ročnej výške a podľa určitého počtu príspevkových dní povinného nemocenského poistenia. Tak činí výška ročného prídavku: pri 60 až 90 príspevkových dňoch 120

Ks, pri 91 až 180 dňoch 240 Ks, pri 181 až 270 dňoch 360 Ks a pri 271 a viac dňoch 480 Ks. Od pôvodne zamýšľaného alikvotného priznávania prídavku na jednotlivé príspevkové dni sa upustilo, lebo teraz volený spôsob je technicky výhodnejší, čím sa ušetrí mnoho aj na administratívnom náklade. Pri takomto zaradení robotníkov do skupín v určitých konkrétnych prípadoch môže síce vzniknúť nesrovnalosť čo do výšky prídavku v pomere k rozsahu príspevkových dní, ale tomuto sa pri takomto spôsobe výpočtu vyhnúť nemožno, pričom treba zdôrazniť, že v danom prípade nebude ani jeden z robotníkov poškodený v pomere k jeho predošlým príjmom. Prídavok sa bude vyplácať dva razy do roka, čím sa chce dosiahnuť, aby robotník dva razy do roka v čase najprihodnejšom, na jar a v jeseni, mal po ruke väčšiu sumu na obstarávanie nákupu a podobné.

Rozpočtový výbor pokladá za zdravé, že sa nárok na prídavok viaže na podmienku, aby robotník bol v kalendárnom roku prihlásený k nemocenskému poisteniu aspoň 60 dní. Preukázaním, že aspoň 60 dní v roku pracoval, dokáže robotník skutočne minimálne, že je ozať robotníkom. Táto povinnosť bude zároveň výchovne pôsobiť na tých, ktorí k práci neprejavujú dostatok ochoty.

Výbor schvaľuje, že sa s kapitálom na tento cieľ zamestnávateľmi a štátom zaplaceným bude hospodáriť vo forme Fondu, lebo sa presvedčil o tom, že je to administratívne lacnejšie a je účelné, aby sa s takými finančnými prostriedkami hospodárilo oddelene od prostriedkov, určených na iný cieľ (napríklad nemocenský, úrazový atď.). Tento svoj názor vyjadrili výbory aj vsunutím nového ustanovenia, podľa ktorého z týchto prostriedkov budú sa môcť poskytovať aj podpory viacčlenným robotníckym rodinám, nachádzajúcim sa vo veľkej núdzi.

Napokon treba poznamenať, že sú na mieste aj trestné ustanovenia, pojaté do osnovy, aby sa zabránilo porušovaniu a obchádzaniu zákona. Túto prísnosť dostatočne odôvodňuje cieľ, ktorý má osnova dosiahnuť.

Rozpočtový výbor je presvedčený, že Snem odhlasovaním tohto návrhu zákona bude jasne dokumentovať to, že štát vždy a najmä v ťažkých časoch dneška pomáha

svojmu občianstvu, najmä vrstve robotníckej až do najkrajnejších svojich finančno-hospodárskych možností. Preto osnovu v znení, na akom sa výbory na spoločnej porade dňa 17. septembra 1941 usniesly, za rozpočtový výbor vrele odporúčam na odhlasovanie. *(Potlesk).*

Predseda Dr. Sokol *(cengá)*:

Prikročíme k rozprave.

K slovu sa prihlásil na strane „za“ pán poslanec Anton Šalát.

Dávam mu slovo.

Poslanec Šalát:

Slávny Snem!

Predlohou zákona o príplatkoch na deti robotníkov splňuje sa jedna čiastka sociálneho programu Vodcu národa, slovenskej vlády a slovenského Snemu.

Sme radi, že zamestnaneckým rodinám dostane sa stálej pomoci na výchovu ich detí.

Nezaškodí nám pri tejto príležitosti trochu sa obzrieť do minulosti, ako to bolo so zamestnanectvom na Slovensku a zvlášť so slovenským robotníctvom. Slovenské robotnícke vrstvy pred prevratom roku 1918 nemaly postlaté na ružiach. Dostatočne je známe, že kvôli maďarizácii slovenských mestečiek bývalý maďarský režim usadzoval na Slovensku tisícky maďarských železničiarskych a iných rodín, čím sa uberal chlieb nielen vtedajším slovenským rodinám, ale sa zatarasovala aj možnosť životného uplatňovania sa slovenského dorastu na hodnom životnom úseku a predurčovala sa možnosť životných úspechov pre deti maďarských rodín, umele dosadených na slovenské kraje, kde sa tieto deti maďarských rodín pomocou zmaďarčených škôl snadno, ba až protekčne mohli vzdelanostne vyvíjať a obsadzovať životné postate, patrívšie v prvom rade slovenskému živlu.

Tisícky detí maďarských a zmaďarčených rodín železničiarskych, žandárskych, profesorských, učiteľských, sudcovských, obchodníckych a súkromno-úradníckych boli slabý samozrejmými kandidátmi na to, aby takmer z úst vytrhávali chlieb tým, ktorí sa budú a opovážia sa hlásiť za Slovákov.

Chudobné slovenské vrstvy musely so žiaľom uvedomovať si to, že ich dietky a priori sú predurčované chodiť na vý-

chovnú čaru (výmenu) na Dolniaky, aby sa tam odrodily. Slováci museli chodiť na Dolniaky len za poľnohospodárskych robotníkov, chytat sa túlavej drotárskej práce, ťahať sa do cudziny v podobe vysta-hovalcov, alebo doma bedáčiť a pozorovať, ako sa židovský a neslovenský živel rozpína na lepších životných postatiach. S krvácajúcim srdcom musely slovenské rodiny robotníckej posielat svoje dietky do maďarských škôl kvôli ich budúcemu uplatňovaniu sa, i keď šípily, že sa časom asi zhavranejú národu slovenskému.

Kto by dnes chcel Slovákom nadúmať, že lepšie bolo Slováci za maďarskej poroby pred rokom 1918, prezradzuje akúsi túžbu za stratenými egyptskými masťami hrncami, počas ktorých neslovenskému živlu a niekoľkým odrodilcom vodilo sa veľmi dobre, ale slovenský živel bol národne, sociálne a hospodársky ubíjaný, oberaný o svoje národné, občianske práva a pokutami neprestajne bol šikanovaný. *(Hlas: Tak je!)* Stačí nám rozpomenúť sa na búrlivé, vojakmi a žandarmi maďarskými ubíjané staré voľby na Slovensku. Stačí si spomenúť na predvolebné skupovanie duší gulášmi a pálenkou na prievádzskom okolí, pri voľbách na Sliači, na dovážanie opitých voličov na prievádzskych rínok, na vagónové objednávky podbrezovských robotníckych voličov v prospech výhry brez-nianskeho maďarského protikandidáta, atď.

Kto by dnes z pomýlených Slovákov na Slovensku potajme túžil po obnovení idey svätoštefanskej koruny, čiže po pripojení Slovenska k Maďarsku, lebo — vraj — by sa hospodársky a sociálne lepšie žilo aj slovenskej chudobe, zabúdaj, alebo nevedel by si uvedomiť to, akým národnostným peklom pre Slovákov bolo bývalé Maďarsko a že ako by sa toto bývalé peklo znovu mohlo obnoviť pre čudnú povahu maďarskej rasy, ktorej tvrdé úder a bezohľadnosť do syta zakúsili naši slovenskí kolonisti, rôzni vysta-hovalci, ktorým v terajšom Maďarsku zostaly hodnoty, ďalej tam zostavší Slováci, ba aj sami tunajší Nemci, s ktorých materskou ríšou má ináč štát Maďarov priateľské styky.

Koľkí chudobní robotníci, železničiari, obchodníci a rôzni zamestnanci-Slováci — ač sa chceli lojálne chovať k terajšiemu maďarskému štátu a ač mali penzijné a iné právne nároky — boli kruto odstránení

z obsadeného územia z nedôvery a z neľasky voči Slovákom?

Národne sebavedomý Slovák — trebárs aj ten najchudobnejší robotník — nemôže a nesmie túžiť po vybájených maďarsko-egyptských masných hrncoch, lebo z nich až tak páchne strata národných práv, pannočná pýcha cudzej fajty, nenávisť a pohrdanie voči Slovákom, o ktorých sa šírymi pustatinami, mestami a dedinami maďarskými cez stáročia šírilo pohrdavé heslo: buta Tót. (*Poslanec Suroviak: Aj dnes sa ešte roztahujú okolo Nitry.*)

Nechceme urážať cudziu fajtu, ani netúžime po tom, čo by jej malo patriť, ale nechceme a nesmieme sa dať nikdy cudzou fajtou urážať, podceňovať, nesmieme si dať svoje urvať a nemôžeme sa slabošsky zriekať toho, čo nám patrilo a patrí. (*Potlesk.*)

Všetci, počnúc od Vodcu národa, cez slovenskú vládu, slovenský Snem, slovenskú armádu a úrady až po najjednoduchšieho, no verného člena nášho národa, sme pred svetom a dejinami zodpovední za pevnú istotu a ochranu slovenského národa a jeho životného priestoru (*hlas: Tak je!*), preto všetci musíme byť na stráži voči potmehútskej propagande, širenej zvlášť medzi našou chudobnejšou vrstvou robotníckou, že tak a onak lepšie by nám bolo, keby sa vrátili isté staré časy a pomery. (*Hlas: Však nech idú tam!*)

Na takúto propagandu odpovedáme rázne: Apáge satanas! (*Potlesk.*) Odstúp satanáš! Vyrástli sme už z národnostnej detských rojčivých, slabúšsky a naivne dôverčivých čias. Vrátili sme si už politické handričky, hračky a bájkové knižočky o vzájomnej vrelej láske a sympatii — švagrovskej alebo lúhavo bratskej (*veselosť*) —, chceme len dospieť, múdre, ako rovný s rovným rokovať a nazívať s každým podľa terajšieho aktuálneho európskeho hesla „völkisch“. (*Hlas: Tak je!*)

O správnosti tohto hesla vie dnes už nielen Slovák-učenec, úradník, remeselník, ale aj roľník a robotník a najmä taký, ktorý bol aj v cudzine a ktorý sa presvedčil, že všade dobre, ale doma najlepšie. (*Hlasy: Tak je!*) Mať svoj domov a otčinu, svoj štát, je čosi neoceniteľného, čo si neslobodno dať v srdci, v duši a v mysli zatieniť žiadnou potmehútskou propagandou o boľševickom raji, o návrate čechoslováckej hašterivej demokracii,

ale ani propagandou o obnovení svätostefanskej koruny. (*Hlasy: Tak je!*)

Na adresu českých a čechoslováckych exulantov, tárajúcich z Londýna a z Ameriky o tom, že zle je so slovenskou chudobou v slovenskom štáte, že sa musí obnoviť bývalá Česko-Slovenská republika, môžeme práve v mene slovenského chudobného zamestnanectva vyhlásiť, že za dvadsaťročného trvania Česko-Slovenskej republiky Slováci zaplatili Čechom a bývalým čechoslováckym predákom drahé školné a odškodné.

Toto školné platili zvlášť bývalí autonomistický politickí exponenti v podobe utrpenia, prenasledovania a odstrkovania. (*Hlas: Aj dnes ešte platia!*) Platila tota drahé školné aj slovenská chudoba, že sa so škripajúcimi zubami musela dívať na to, ako sa tisíce podradnejších služobných miest zaplňovali Neslovákmi. Slovenská chudoba za česko-slovenského ľudemokratického panstva musela s plačom odchádzať do Francie, Belgie, Uruguaje, Argentíny a inde, kým sa na Slovensku rozpínal cudzí živel. Strannicky rozdávané stravné lístky, mrhaný štátny chlieb a podpory nezamestnaných nemohly a nemôžu vyvážiť tie nesmierne straty, ktoré utrpeli slovenské zamestnanecké sily tým, že len po 14. marci roku 1939 mohli byť hufne prijaté do štátnych a iných podnikov na Slovensku a len odvtedy si môžu zákonite nadobúdať nároky penzijné a sociálnepoistné.

Keby sa to aspoň zväčša spočítalo, že za dvadsaťročného trvania česko-slovenského centralizmu koľko stratili Slováci na verejných investíciách, dodávkach, na platoch, nádejných penzijných a sociálnych príjmoch odstrkovaných Slovákov, na ich úsporách, investíciách, obratoch, boly by z toho závratné sumy, ktoré by nepodvrátili žiadne bývalé vykrúcačky a plakáty Malypetrove o doplácaní na Slovensko.

Za toto veľké školné prechodnej politicko-štátnickej školy naučili sa Slováci všeličomu, dobrému aj zlému. Za dobré veci sme draho zaplatili, teda nie sme už viazaní za ne extra vďakou. A zo zlých vecí sa musíme čím prv vyliečiť v záujme udržania svojej národnej a štátnej slobody.

Musíme sa čím prv vyliečiť z bývalej strannickej, triednej a konfesionalnej rozvadenosti, do ktorej tak prefikane nás bol

sfa do marasti vovliekol bývalý česko-slovenský centralizmus.

Musíme si zvykať k vážnemu uctievaniu spravodlivej autority. Miesto úbohej servilnosti a vypočítavej pochlebovačnosti musí nastať mužná úcta k spravodlivým predstaveným a národná poslušnosť voči nim.

Dost bolo už toho lžidemokratického mudrovania, škriepok, toho boľševického búchajstva a vyhrážania sa.

Národ videl a vidí, že mu vodcovstvo chce a žičí dobre, že ho chce viesť po správnej ceste, že ho chce chrániť od otrasov, že ho aj vo víre svetovej vojny chce udržiavať v poriadku a ochraňovať od nenadálých pohrôm, nuž má a musí poslúchať vo svojom vlastnom záujme všetky dobre premyslené pokyny svojho vodcovstva.

Často sa u nás prizvukuje, že sa chceme — v rámci svojho ľudového Slovenska — priúčať k určitým veľmi osožným metódam Hitlerovho Nemecka a to tej príkladnej disciplíny, húževnatej pracovitosti, sporivosti, priateľskej súdržnosti atď. Nezaškodilo by sa naučiť od Nemcov, ako si treba zadeliť zárobok, mzdu, koľko obrátiť na rodinné, výživné ciele a koľko si dovoliť na slušnú zábavu. Ešte stále badať na niektorých krajoch Slovenska, že veľa sa prepíje, premárni. Práve na takýchto krajoch vzniká najviac šomráctva, biedy, protizákonnosti a zanedbávania rodinných povinností.

Ani soli do jedla je nám treba zdravej národnej prevýchovy, ktorú tak starostlivo a premyslene koná v prvom rade náš pán prezident a Vodca národa Dr. Jozef Tiso. (Potlesk.)

A dovolím si prizvukovať, že tejto múdrej národnej prevýchovy jest zapotreby v prvom rade našej slovenskej inteligencii zvlášť preto, aby bola vzorom pre celú slovenskú pospolitosť.

Myslím, že v terajších dejinných časoch niet miesta a stihu na to, aby sa politickí činitelia zdĺhavo a zanieteno škriepili a hádali o tom, že ktorému stavu sa kde ukrivdilo korunkou, ktorému sa má ubrať alebo pridať.

Majú sa vypočuť mienky odborníkov, vedúcich štátnych činiteľov, životné poznatky a návrhy krajových politických

pracovníkov a má sa hľadať a nájsť zlatá stredná cesta k rozlúšteniu časových problémov a zákonných opatrení. Tak to aspoň myslel pán prezident, keď na nedávnej ankete o zásobovaní ľudu vyzval prítomných verejných pracovníkov, aby v debatach veľa nerečnili, lež aby podávali dobre premyslené konkrétne návrhy.

Mám spomínať spoločenskú rozbitosť našej inteligencie, jej pokútne kritikárčenie a odťahovanie sa od verejnej spolupráce so Stranou, Gardou, HM a iných inštitúcií?

Sú horlivci, ktorým od horlivej národnej práce praštía nervy a sú páni tichí pozorovatelia, dobre profitujúci zo slovenskej veci, ktorí sa flegmaticky, snáď v duchu aj s cynizmom dívajú, sľaby z lôže, ako sa pred nimi odohrávajú dejstvá boja o slovenskonárodné veci. Sem-tam opatrne pohodia výraz: Ba či sa vám to nezrúti, či to dlho vydržíte (*veselosť*), či vás ten alebo onen nedostane o štát. Hovorí to nejeden, sľaby cudzia, nezainteresovaná osobnosť, ač prípadne poberá od slovenského štátu príjmy a tvrdí o sebe, že však aj on je dobrý Slovák. (*Hlasý: Tak je!*)

Nuž, či nie je treba národnej prevýchovy pre takýchto extrainteligentov, chcujúcich žiť z národa a v ňom a nechcejúcich zaň ešte ani teraz sa exponovať verejnou prácou? Čo si má potom myslieť ľud? Koho má rešpektovať, za kým ísť? Ako sa má on zo starých chýb prepородiť, dať sa prevychovať?

Vidí, že v dedine sú so dvaja inteligentní zakuklenci, ktorí si žijú, ani čo by boli kdesi na Madagaskare, ničoho slovenského si nevšímajú, sem-tam si aj zavtipkujú tak záhadne a nič sa im nestane, ba práve naopak, ak sa ktosi trošku opre oproti nim, prípadne aj vyhorí úradne a spoločensky, ako sa to mne stalo. (*Veselosť. Hlas: Ako to bolo? Poslanec Šalát: To sa nesmie, lebo cenzúra to nedovoľuje!*) Ľud nevylicený zo starých chýb, začne nevdojak nasledovať toho, ktorému národný idealizmus je banálnou vecou. Exempla trahunt a žiaľ, že tie zlé príklady vždy mávaly pritažlivejšiu silu voči tým, ktorých vôľa je slabá.

Plne chápeme vážnosť napomínania pána prezidenta, keď prizvukuje, že zvlášť v terajších vážnych časoch má sa veľa dbať o pestovanie tvrdej slovensko-národnej vôle v každom členovi slovenského ná-

roda. Doba bývalého česko-slovenského čičikania prestala.

Prítomnou osnovou zákona pomáha sa v ťažkých časoch robotníckym rodinám. No, nie preto a za to, aby sa mohlo agitovať, hľa, urobili sme vám dobre, zapchali sme vám vaše šomrajúce ústa, buďte teda verní, povďační. Nie toto je cieľ tejto osnovy. Cieľ je vyšší. Národ a štát snaží sa splniť svoju povinnosť, podlžnosť voči svojim najchudobnejším, voči ich rodinám. Za splnenie tejto povinnosti žiada od najchudobnejších verné plnenie slovensko-národnej povinnosti voči národu a štátu (*potlesk*), čiže vernosť za vernosť, lásku za lásku, pozornosť za pozornosť a žiadne kupovanie duší, žiaden shon za lacnou a dočasnou popularitou, ktorá je vrtkavá. (*Hlasy: Tak je! Potlesk.*)

Hlinka nás za dlhé roky navykal k národnej obetavosti. Museli sme dávať na rôzne sbierky. Naše ťažko usporené dvaťtisíce išli na predvolebné trovy, na udržovanie aparátu strany. Ešte aj pri zábave vedel Hlinka primaf svojich spolupracovníkov, aby dávali na fond „Národ seba“. Pán Dr. Hutka by to veľmi dobre vedel tu povedať. (*Veselost.*)

Snáď sa vtedy aj pošomralo, ťažko padaly obety, no dnes nejeden účastník obeť milo spomína na bývalú obetavosť, i keď často bola aj prinútená.

Dnes je doba, keď svrchovane platí hlinkovské heslo: „Národ seba!“ Štát, národ, daňovníci, zamestnávateľia idú prispievať na fond, z ktorého sa majú dávať výchovné príspevky na deti robotníkov. Teda idú dávať čosi pre národ. A zas podporené robotnícke rodiny dajú národu protihodnotu tým, že sa vynasnažia svoje detky vychovávať v duchu solídnom, kresťanskom, národnom, štátu osožnom. Nebudú v tom vidieť almužnu, ponížujúcu podporu, ale vážny pokyn k tomu, že keď im pospolitosť podáva pomocnú ruku k výchove detí, túto svoju povinnosť vynasnažia sa aj poctivo splniť, aby národ a štát slovenský z ich detí mal radosť a vzácny ošoh.

Dúfame, že uzákonením tejto sociálnej osnovy sa hodne prispeje k utuženiu národnej jednoty, súdržnosti a disciplíny. A veru tej hlavne teraz, keď sa píšú dejiny nielen budúcej novej Európy, ale aj celého nového sveta a keď tohto písania de-

jín a osudov národov so zbraňou v ruke sa zúčastňuje aj slovenská armáda, nám treba nadovšetko.

Prítomná osnova zákona rukolapne dokazuje, že hlava štátu, slovenská vláda a slovenský Snem so všetkými úradnými orgánmi poctivo sa snažia starať o chudobné vrstvy nášho štátu, preto považujem si za milú povinnosť odporúčať slávnemu Snemu, aby túto predlohu zákona jednohlasne prijal. (*Potlesk.*)

Predseda Dr. Sokol (*cengá*):

Viac rečníkov sa neprihlásilo, vyhlásujem preto rozpravu za skončenú.

Záverečné slovo majú zpravodajcovia páni poslanci **Mora, Turček** a Dr. **Florek**.

Zpravodajca **Mora**: Zriekam sa slova.

Zpravodajca **Turček**: Zriekam sa slova.

Zpravodajca Dr. **Florek**: Zriekam sa slova.

Predseda Dr. Sokol:

Páni zpravodajcovia zriekli sa slova, preto nasleduje hlasovanie.

Zisťujem, že Snem je schopný sa usnašať.

Osnova má 15 paragrafov, nadpis a úvodnú formulu.

Pozmeňovacích návrhov niet, dám preto hlasovať o celej osnove naraz podľa zpráv výborových.

Sú proti tomu námietky?

(*Námietky neboly.*)

Námietky nie sú.

Kto súhlasí s osnovou, to jest s jej 15 paragrafmi, nadpisom a úvodnou formulou podľa zpráv výborových, nech zdvihne ruku.

(*Deje sa.*)

Zisťujem, že Snem pri prvom hlasovaní prijal osnovu zákona podľa zpráv výborových.

Predsedníctvo Snemu sa usnieslo podľa § 53, ods. 1 rokovacieho poriadku, aby sa o tejto osnove hlasovalo druhý raz tiež na tomto zasadnutí.

Ad 1. Druhé hlasovanie o osnove zákona o prídavkoch na deti robotníkov.

Zpravodajcovia sú páni poslanci **Mora, Turček** a Dr. **Florek**.

Sú návrhy na opravy alebo zmeny textu?

Zpravodajca **Mora**: Nie sú.

Zpravodajca **Turček**: Nie sú.

Zpravodajca **Dr. Florek**: Nie sú.

Predseda **Dr. Sokol**:

Zmeny nie sú.

Kto pri druhom hlasovaní súhlasí s osnovou zákona tak, ako ju Snem prijal pri hlasovaní prvom, nech zdvihne ruku.

(*Deje sa.*)

Zisťujem, že Snem prijal osnovu zákona aj pri druhom hlasovaní.

Predseda **Dr. Sokol (cengá)**:

Týmto je vybavený 1. bod programu. Nasleduje 2. bod, ktorým je:

2. Zpráva ústavnoprávného a sociálneho a zdravotného výboru o návrhu poslancu Dr. Martina Sokla a spoločníkov na vydanie zákona o vyplácaní mzdy alebo platu ľahkomyseľných osôb.

Zpravodajcom za výbor ústavnoprávny je pán poslanec **Dr. Vojtech Tvrďý** a za výbor sociálny a zdravotný pán poslanec **Anton Šalát**.

Dávam slovo zpravodajcovi za výbor ústavnoprávny pánu poslancovi **Dr. Tvrďému**.

Zpravodajca **Dr. Tvrďý**:

Slávny Snem!

Cieľom predloženého návrhu zákona je novými právnymi normami umožňovať boj proti zhubným náruživostiam a tak docieľiť aspoň čiastočnú nápravu. Ľahkomyseľníci sú alkoholici, kartári a podobní, ktorí nemajú dost duševnej sily odolať svojim náruživostiam, odpútať sa od svodného prostredia, ťažko zarobenú svoju mzdu mánotratne vyhadzujú a tým ohrožujú riadnu výživu svojej rodiny. Tieto zhubné vášne sú veľkým sociálnym zlom, rozvracajú rodinný život — teda základ nášho spoločenského a štátneho poriadku — a preto len vítať možno rozhodnutie užšieho predsedníctva Strany, podľa ktorého sa podal iniciatívny návrh zákona o vyplácaní mzdy alebo platu ľahkomyseľníkov.

V doterajšom právnom poriadku nebolo normy, ktorá by umožňovala odňať dispozičné právo so mzdou alebo platom ľahkomyseľníka tak, aby táto mzda mohla byť použitá na plnenie vyživovacích povinností ľahkomyseľnej osoby. V tomto smere návrh znamená značnú nápravu proti do-

terajšiemu stavu. Obmedzuje sa voľné nakladanie so zárobkom ľahkomyseľníkovým tak, aby sa tento dostal do rúk inej dôveryhodnej osoby (takzvaného „príjemcu“) a obrátený bol na životné potreby rodiny ľahkomyseľníka. Je to síce zásah do sféry osobných práv ľahkomyseľných osôb, predsa treba s návrhom súhlasiť, lebo ochrana národa pred škodlivými následkami alkoholizmu, hýrenia, kartárstva a iných zlých náruživostí, liečenie občianstva z týchto zlozvykov je vysokým verejným a štátnym záujmom. Nový zákon nebude zbavovať ľahkomyseľníkov svojprávnosti, ale len v ich vlastnom objektívnom záujme na kratší čas odníme im možnosť voľne nakladať so zarobenou mzdou, aby ich tak pohnul k sporiadanému životu a k starostlivosti o svojich blízkych.

Ústavnoprávny výbor rokoval o návrhu na zasadnutí dňa 23. septembra 1941. Prepracoval osnovu tak po stránke obsahovej ako aj štylárnej. Zmeny a doplnky obsahuje písomná zpráva. Najdôležitejšia zmena je, že sa pokračovanie proti ľahkomyseľníkom sveruje okresným súdom (ich poručenským oddeleniam). Pôvodný návrh chcel toto pokračovanie sveriť okresným úradom a tým docieľiť rýchlejší postup. Dôvodom zmeny kompetencie je, že súdy ako poručenské vrchnosti agendu podobného druhu už vybavujú, vedú s tým spojené evidencie a majú potrebné skúsenosti. Naproti tomu okresné úrady sú najmä v terajších časoch veľmi zafaržené a na vybavovanie tejto novej agendy by nestačily, čím by sa znemožnila očakávaná rýchlosť pokračovania.

Ústavnoprávny výbor odporúča Snemu, aby návrh zákona prijal v tom znení, ako ho upravil. (*Potlesk.*)

Predseda **Dr. Sokol (cengá)**:

Dávam slovo zpravodajcovi za výbor sociálny a zdravotný pánu poslancovi **Šalátovi**.

Zpravodajca **Šalát**:

Slávny Snem!

Návrh poslancu **Dr. Martina Sokla** a spoločníkov na vydanie zákona o vyplácaní mzdy alebo platu ľahkomyseľných osôb je veľmi zdravý a zo sociálneho i mravného stanoviska prepotrebný. Nie je to pokus ubíjať osobnú slobodu, lebo taký, ktorý slabúšsky podlieha rôznym náruživostiam, spojeným s ľahkomyseľným mrha-

ním mzdy alebo platu, nevie si oceniť hodnotu osobnej slobody; je občasným otrokom vášni a preto je potrebné v záujme ďalšej životnej existencie, v záujme ochrany jeho rodiny a súrodencov, ba aj v záujme verejného a národného dobra pokúsiť sa vrchnostensky o to, aby zákonným spôsobom bol vymanený zo svojho povahového otroctva. Otrokom vášni je často náchylný k činom, o ktorých sa hovorí, že boli spáchané v stave nepričetnosti. Kto však často upadáva do stavu nepričetnosti, je čiastočne pochybený na rozum a tým viac na charakte. Keď bláznov, šialencov, maniakov zvyknú liečiť v istých ústavoch často dosť drsnými metódami a nikto o nich nehovorí, že sú to metódy nesociálne, neludské, proti osobnej slobode namierené, prečo by nebolo možno liečiť tvrdšími zásahmi aj takzvaných tichých bláznov náruživostí. (*Veselosť.*)

Poznám prípady, keď slušne zarábajúci štátny zamestnanec oddával sa nemierne- mu užívaniu alkoholu, neporiadne chodieval do služby, bol viackrát napomínaný, potrestaný, dočasne suspendovaný, no nič ho nepohlo k náprave. Bol konečne bez odškodného so stratou penzijného nároku vypovedaný zo štátnej služby. Zostal bedárom on, jeho žena i početné deti. Zavínul si biedu sám a samozrejme stal sa reptajúcim proletárom-boľševikom.

Iný prípad: Istý nezriadeného života čašník pekne si zarobí počas kúpeľnej sezóny. Nikomu nič nedá zo svojho zárobku. Koncom sezóny oddá sa márnivému životu a keď všetko premrhá, ba aj popredá svoje šatstvo, príde na zimu k svojim príbuzným, ktorých občas aj okradne a oni, aby sa vyhli väčšej hanbe, prezimujú tohto otroka vášni ťažko čakajúc, kedy sa ho už znovu zbavia. Nuž, či nenačím voči takémuto nenapraviteľnému človekovi zakročiť nejak, aby sa napravil, aby neobťažoval svojich príbuzných a že by sa nedopúšťal stálych pokleskov a nekazil aj iných.

Poznám isté dediny, v ktorých bolo zvykom, že piliarski a lešní robotníci, tak- tiež furmani deň čo deň navštevovali krčmu. Zárobky mali pekné. No, rodiny im biedili. Drevené chalúčky zostávali im ošarpané. Krčmári u nich bohatli. Po výplate väčšina občanov ťahla ani na rozkaz do krčmy. Tam si každý vyplatil staré borgy, za ostatok výplaty sa do nemoty

spil, takže žena muža musela ísť ťahať domov z krčmy. A začalo sa brať na nový borg.

Keď sa stavali veľké objekty na Sliači, povozníci zarábali pekné peniaze. Čo múdrejší z nich zmohli sa majetkove. Ale jedni z nich z istej pijatyky hodne oddanej dediny po každej výplate stavili sa u židovského krčmára a ako sa hovorievalo, kúpili židovi pekný dom (*poslanec Mora: Veď ho niekto zarizuje!*) čiže Žid za peniaze uňho premrhané postavil si pekný dom a pijaní aj dnes sú bedármi (*teda tí ho nezarizujú*), frflavými nespokojníkmi, ako boli aj pred veľkými zárobkami.

Mám spomínať ako sa po každom jarmoku mnohí do nemoty opijú a čo všeličo popri tom postvára? Pekné je heslo „Nehaňte ľud môj“, ale občas treba mu aj sme- lo otvorene povedať, čoho sa má chrániť, aby nebolo príčiny vytykať mu chyby.

Prítomná osnova zákona má ráz ľudov- výchovný a preto ju naša široká verejnosť prijme s veľkým porozumením. Tak ako si všeobecne pochvaľujú u nás ľudia, že sa skrátila doba večerného podávania lieho- vých nápojov v hostincoch, že sa vydal zá- kon o zákaze čapovania a podávania lie- hovín v nedeľu a vo sviatok do obedu, tak s plným porozumením, ba s radosťou prij- mú slovenské rodiny aj túto osnovu. Už teraz sa ozývajú hlasy vďaka z mnohých utrápených rodín. Chvála Bohu, že už pre- stanú domáce hriechy pre premrhanie mzdy a platu, prestanú biediť mnohé man- želky a dietky, lebo niektorým nenapravi- teľným kamarátom z mokrej štvrť pritiah- ne sa týmto zákonom úzda. (*Poslanec Mo- ra: Bude sa to vzťahovať aj na veľkých pánov?*)

Touto osnovou zákona v istých prípa- doch zabezpečí sa aj to, že by sa prídavky na deti nezmrhaly ľahkomyselne, ale aby boli oddávané na ten cieľ, na ktoré sú ur- čené.

Istý staviteľ sa mi ponosoval, že podľa vládneho nariadenia výplatu robotníkov previedol vo štvrtok a nie v sobotu, aby sa vraj robotníci neopíjali pred nedeľou a ne- mrhali ťažko zarobenú mzdu. Po výplate niektorí robotníci nepišli do roboty ani v piatok ani v sobotu. (*Smiech.*) Polícia zisťovala — nehovorím, že kde, to si môž- te domyslieť — že sa viacerí v podnapitom stave ponevierali po krčmách. Stavebná

práca nemohla ísť riadnym tempom. Firma stratila dva pracovné dni a zahlásila úradu, že výplatu bude vykonávať znova len v sobotu, lebo do pondelka rána sa vraj vyspia z opilosti aj tí najlahkomyseľnejší. (*Veselost*.)

Pre takýchto nedisciplinovaných ľudí, ktorí nevedia odolávať svojej náruživosti a ktorí tým ťažko poškodzujú aj svoje chudobné rodiny, je veľmi potrebné zákonné opatrenie, že by sa ich zárobky vyplácaly do spoľahlivejších rúk.

Mnohých našich ľudí treba ešte stále liečiť z chorôb a bludov bývalej česko-slovenskej demokracie, za ktorej si mnohí súdruhovia remeselne zvykali na samé večerné politicko-spolkárské schôdzky, večierky, pikniky, na ktorých sa až do zčemerania politizovalo, múdrovalo, vadilo a hašterilo sa, pilo sa a kartovalo. Matky ženy, deti doma biedily, ale na prepolitizované večierky a tancovačky musel sa vždy nájsť groš. Koľkí si pri krémových hádkach a reptaniach zavinili to, že ich bezpečnostné orgány chceli zaistiť, prípadne aj odvieť do Ľavy ako podozrivých štváčov. Teda aj po stránke politickej, štátoochrannej, národnej, občianskej je veľmi žiadúce, žeby istými zásahmi boli z ľahkomyseľníkov vychovaní slušní ľudia, ktorí si vedia rozvážiť, ako sa majú chovať, ako vyprávať. Lahkomyseľník vše sa robí veľkým hrdinom, smelým chlapom, rebelantom, pohŕdačom peňazí a len čo ho niečo prikvačí, už je z neho zbabelý ľňukovník, úlisný pokrytec, pochlebovač a predajný lakomec.

Slovenskej poctivej povahe, rovnému charakteru bridia sa takéto skrivené, polámané povahy ľahkomyseľníkov, akých nám bývalá ľudemokracia naplodila na tisíce. Treba ich prevychovať a keď sa nechcú sami od seba preporodiť povahove, načím sa o to pokúsiť aj úradným spôsobom.

Keď je zákon o tom, ako treba udúšať chytľavé choroby, prečo by nemohol byť zákon aj o tom, ako treba kántriť nebezpečnú spoločenskú nemoc — ľahkomyseľnosť, ktorá je hodne chytľavá a zapríčiňuje veľa zla v rodinách, v obciach a vôbec v spoločenskom živote.

Lahkomyseľník sa často podobá neopatrnému a rozvírenému dieťaťu, pred ktorým treba schovávať isté veci, aby nimi

nespáchalo zlo. Peniaze v rukách ľahkomyseľníka často sú len prostriedkom, ktorý ho dráždi, nutká, aby znova a znova natropil hodne zla. Lahkomyseľník nechápe pravý smysel peňazí, že sú totiž potrebným prostriedkom k tvoreniu práce, k udržiavaniu slušného živobytia. On v peniazoch vidí len lákavú možnosť hovieť svojím náruživostiam.

Lahkomyseľník a skupáň sú dve povahové extremity. Ani jedna ani druhá nechápe pravý smysel groša. Jeden sa chce pomocou groša životne vybúriť a druhý sa ho chce takmer najesť.

Ani jeden, ani druhý druh neosoží slovenskej pospolitosti a štátu. Neradi sa zúčastňujú tvorivej práce a tým menej národnej obetavosti. Obaja by od štátu a národa chceli len brať, ale národu a štátu dávať, to nie. Videli sme to pri značení slovenskej štátnej pôžičky. Skusujeme to pri zimných akciách a pri iných dobročinných veciach. Lahkomyseľníkovi vždy hodne chýba a skupáňovi, lakomcovi nikdy nie je dosť. Preto i jeden i druhý na veky šomre a nadáva a všetkému sa vyhýba, čo je spojené s obeťami.

Oba druhy pomýlencov v hojnej miere nám odchovala bývalá Česko-Slovenská ľudemokracia. Bolo správne, že slovenská vláda sa zaoberala otázkou česko-slovenských politických zbohatlíkov a nezaškodilo by občas venovať pozornosť aj voči notorickým skupáňom a nenasýtnym ziskozravcom (*veselost*), ktorí sú len chorobným protiextremom ľahkomyseľníkov. Je žiadúce, aby sa u nás v národnej prevýchove čím viac poukazovalo na pravý smysel, na pravé poslanie peňazí tak, ako to liči Kukučín vo svojom románe „Dom v stráni“.

Návrh zákona o vyplácaní mzdy alebo platu ľahkomyseľných osôb v mene sociálneho a zdravotného výboru vrele odporúčam k prijatiu, lebo bude novším liekom na liečenie našich spoločenských chorôb. (*Potlesk*.)

Predseda Dr. Sokol (*cengá*):

K slovu ša nikto neprihlásil, preto rozprava nebude, nasleduje hlasovanie.

Zisťujem, že Snem je schopný sa usnašať.

Osnova má 8 paragrafov, nadpis a úvodnú formulu.

Pozmeňovacích návrhov niet, dám preto hlasovať o celej osnove naraz podľa zpráv výborových.

Sú proti námietky?

Sú proti tomu námietky?

(Námietky neboly.)

Námietky nie sú.

Kto súhlasí s osnovou to jest s jej 8 paragrafmi, nadpisom a úvodnou formulou podľa zpráv výborových, nech zdvihne ruku.

.. (Deje sa.)

Zisťujem, že Snem pri prvom hlasovaní prijal osnovu zákona podľa zpráv výborových.

Predsedníctvo Snemu sa usnieslo podľa § 53, ods. 1 rokovacieho poriadku, aby sa o tejto osnove hlasovalo druhý raz tiež na tomto zasadnutí.

Ad 2. Druhé hlasovanie o osnove zákona o vyplácaní mzdy, platu alebo iných služobných požitkov ľahkomyseľníkov.

Zpravodajcovia sú páni poslanci Dr. Tvrdý a Šalát.

Sú návrhy na opravy alebo zmeny textu?

Zpravodajca Dr. Tvrdý: Nie sú.

Zpravodajca Šalát: Nie sú.

Predseda Dr. Sokol:

Zmeny nie sú.

Kto pri druhom hlasovaní súhlasí s osnovou zákona tak, ako ju Snem prijal pri hlasovaní prvom, nech zdvihne ruku.

(Deje sa.)

Zisťujem, že Snem prijal osnovu zákona aj pri druhom hlasovaní.

Predseda Dr. Sokol (cengá):

Týmto je vybavený 2. bod programu. Nasleduje 3. bod, ktorým je:

3. Zpráva ústavnoprávneho výboru o vládnom návrhu zákona o Rozhodčom súde úrazového zaopatrenia železničných zamestnancov a o senáte Hlavného poisťovacieho súdu pre úrazové zaopatrenie týchto zamestnancov.

Zpravodajcom je pán poslanec Dr. František Orlický.

Dávam mu slovo.

Zpravodajca Dr. Orlický:

Slávny Snem!

Pripravovaný zákon má odstrániť medzeru, ktorá vznikla v našom právnom poriadku tým, že Rozhodčí súd pre úrazové zaopatrenie železničných zriadencov v Prahe, zriadený podľa § 7 vládneho nariadenia číslo 272/1919 Sb. z. a n. ostal mimo územia Slovenskej republiky, práve tak ako Vrchný poisťovací súd v Prahe, ktorý bol povolaný rozhodovať o odvolaniach proti nálezom Rozhodčieho súdu.

Článkom III. zákona číslo 207/1919 Sb. z. a n., ktorého platnosť na Slovensku bola rozšírená § 1 vládneho nariadenia číslo 516/1919 Sb. z. a n., železniční zamestnanci, vyňatí zo všeobecnej úrazovej povinnosti podľa článku XIX. z roku 1907, pre prípad úrazu mali byť zaopatrení svojím podnikom. V sporoch železničných zamestnancov z úrazového zaopatrenia proti podniku železničnému rozhodoval v bývalej Česko-Slovenskej republike Rozhodčí súd pre úrazové zaopatrenie železničných zriadencov v Prahe. Tento právny predpis ohľadom ustanovenia článku XII. a XX. zákona číslo 207/1919 Sb. z. a n. nemal účinnosť na území Slovenského štátu a ani vládnym nariadením číslo 272/1919 Sb. z. a n. nebola rozšírená jeho účinnosť na toto územie.

Bola to síce medzera v právnom poriadku i v bývalej Česko-Slovenskej republike, nebola však ona pocíťovaná, lebo sídlo železničného podniku bolo v Prahe a preto boli spory z úrazového zaopatrenia železničných zamestnancov rozhodované Rozhodčím súdom pre úrazové zaopatrenie železničných zriadencov v Prahe, i keď sa týkali sporov, ktoré vznikly z právnych skutočností, prihodivších sa na území Slovenského štátu.

Po utvorení samostatného Slovenského štátu bolo treba toto súdnictvo znovu upraviť. Železničná správa vypracovala nový poriadok úrazového zaopatrenia železničných zamestnancov, nebol však doteraz zriadený súd, ktorý by rozhodoval o sporoch z tohto zaopatrenia.

Tento nedostatok má odstrániť pripravovaný zákon, ktorý v § 1 zriaďuje Rozhodčí súd pre úrazové zaopatrenie železničných zamestnancov so sídlom v Bratislave na rozhodovanie sporov z úrazového zaopatrenia.

Podľa § 2 vládneho návrhu rozhoduje o odvolaní proti rozhodnutiam Rozhodčieho súdu Hlavný poisťovací súd v Bratislave v osobitnom senáte pre úrazové zaopatrenie železničných zamestnancov.

Podľa § 3 návrhu o zriadení, o rokovanom poriadku a pokračovaní pred Rozhodčím súdom a Hlavným poisťovacím súdom platia ustanovenia zákona č. 173/1934 Sb. z. a n. a vládneho nariadenia č. 262/1934 Sb. z. a n., ktoré sa vzťahuje na súdnicstvo úrazového poistenia vo všeobecnosti.

Ústavnoprávny výbor rokoval o vládnom návrhu na zasadnutí dňa 23. septembra 1941, kde previedol na osnove len menšie štýlarne zmeny a iba znenie § 4 upravil tak, že výdavky spojené so zriadením a činnosťou Rozhodčieho súdu hradia Slovenské železnice. V dôsledku tejto úpravy budú obťažovať výdavky spojené so zriadením a činnosťou osobitného senátu pre úrazové zaopatrenie železničných zamestnancov Hlavného poisťovacieho súdu v Bratislave rozpočet Ministerstva pravosúdia.

Táto osnova vyplňuje medzery v právnom poriadku nášho štátu, preto ústavnoprávny výbor navrhuje, aby slávny Snem osnovu prijal. *(Potlesk.)*

Predseda Dr. Sokol *(cengá)*:

K slovu sa nikto neprihlásil, preto rozprava nebude.

Nasleduje hlasovanie.

Zisťujem, že Snem je schopný sa usnať.

Osnova má 6 paragrafov, nadpis a úvodnú formulu.

Pozmeňovacích návrhov niet, dám preto hlasovať o celej osnove naraz podľa zprávy výborovej.

Sú proti tomu námietky?

(Námietky neboli.)

Námietky nie sú.

Kto súhlasí s osnovou, to jest s jej 6 paragrafmi, nadpisom a úvodnou formulou podľa zprávy výborovej, nech zdvihne ruku.

(Deje sa.)

Zisťujem, že Snem pri prvom hlasovaní prijal osnovu zákona podľa zprávy výborovej.

Predsedníctvo Snemu sa usnieslo podľa § 53, ods. 1 rokovacieho poriadku, aby sa o tejto osnove hlasovalo druhý raz tiež na tomto zasadnutí.

Ad 3. Druhé hlasovanie o osnove zákona o Rozhodčom súde pre úrazové zaopatrenie železničných zamestnancov a o senáte Hlavného poisťovacieho súdu pre úrazové zaopatrenie týchto zamestnancov.

Zpravodajcom je pán poslanec Dr. Orlický.

Sú návrhy na opravy alebo zmeny textu?

Zpravodajca Dr. Orlický: Nie sú.

Predseda Dr. Sokol:

Zmeny nie sú.

Kto pri druhom hlasovaní súhlasí s osnovou zákona tak, ako ju Snem prijal pri hlasovaní prvom, nech zdvihne ruku.

(Deje sa.)

Zisťujem, že Snem prijal osnovu zákona aj pri druhom hlasovaní.

Predseda Dr. Sokol *(cengá)*:

Týmto je program dnešného zasadnutia vyčerpaný.

Oznamujem, že podľa usnesenia predsedníctva najbližšie zasadnutie Snemu svolá sa písomne.

Zaklúčujem zasadnutie.

(Koniec zasadnutia o 11. hod. 55 min.)

